

SERRA D'OR

DOSSIER «MONTSERRAT AVUI, HISTÒRIA MIL·LENÀRIA» DOLORS VIDAL, MARC SUREDA,
JOSEP LLUÍS MARTÍN, JOAN ESCULIES, JAUME BOIX, MANUEL LLANAS, SALVADOR
REDÓ, ÀNGELS RIUS, PILAR VÉLEZ, MARIA EUGÈNIA PEREA, JOAQUIM NOGUERO
ENTREVISTA «MIQUEL PUJADÓ, 40 ANYS FENT PUNTADES DE VEU» JOAN JOSEP ISERN
«PREMIS CRÍTICA "SERRA D'OR" 2025»

DOMÈNEC GUANSÉ, A L'OMBRA DELS DÉUS

Una ressenya de JOAQUIM ARMENGOL ROURA

Josep Ferrer Costa i Joan Pujadas Marquès (curadors). *Epistolari Domènec Guansé & Joan Coromines, Albert Manent i Vicenç Riera Llorca*. Publicacions de l'Abadia de Montserrat, Barcelona, 2024.

«Era una figura menuda, més aviat encongida, amb la cara plena de solcs o de replecs i, almenys els darrers temps, a la clepsa esclarrissada duia una mena de tros de metall en forma de mitja circumferència laminar que li servia per aguantar-li l'aparell de l'orella que li permetia de sentir-hi a batzegades, ja que era gairebé tan sord com el seu mestre Antoni Rovira i Virgili [...]. Viu com una mostela, etern malaltís, amb tres o quatre operacions ben superades, tenia un toc d'infant maliciós i us somreia joiosament encara que no us hagués entès del tot.» Així Albert Manent descriu Domènec Guansé al llibre *Solc de les hores. Retrats d'escriptors i de polítics* (Destino, 1988).

Domènec Guansé i Saleses (Tarragona, 1894 - Barcelona, 1978), figura cabdal de l'exili català, no ha gaudit d'un reconeixement literari com altres escriptors d'entreguerres. Ni les seves novel·les —caldría reeditar *Les cadenes d'Eva*—, ni la narrativa breu, i encara menys les obres de teatre que se li coneixen donen l'aire solemne d'un gran escriptor. Però els seus articles, els impagables retrats literaris *Abans d'ara*, algunes biografies, com la de la Xirgu o Pompeu Fabra, i els assaigs de crítica literària *De Maragall a*

l'exili tenen un gran interès. De tal manera que la seva vàlua com a periodista, escriptor, traductor i crític literari i teatral és indiscutible. Però, a més, cal posar en valor, qui sap si per damunt de la resta, les seves cartes magnífiques. Només cal llegir l'*Epistolari Domènec Guansé & Joan Coromines, Albert Manent i Vicenç Riera Llorca* (PAM, 2024).

Ara bé, les lletres més iròniques, descordades i divertides les va escriure a Xavier Benguerel i a Rafael Tasis, amics propers i confidents del món literari. N'hi ha una mostra a *L'exili perdurable. Epistolari selecte* (Afers, 2019). Tot i això, l'*Epistolari Domènec Guansé & Joan Coromines, Albert Manent i Vicenç Riera Llorca* té un gran valor i és summament important pel fet que completa la inesgotable història cultural de l'exili català a través de la relació de Guansé amb tres escriptors referents del món literari i cultural català. L'edició de Josep Ferrer i Joan Pujadas és excel·lent, ja que, més enllà de les cartes, del pròleg de Jordi Manent i de les quantioses notes referencials, hi ha un gruix molt interessant d'annexos que completa, d'alguna manera, el diàleg literari que s'hi forja.

És, però, una correspondència desigual, en el sentit que hi ha vuit cartes amb el jove lingüista Joan Coromines, 34 amb l'Albert Manent i 44 amb Vicenç Riera Llorca. El més sorprenent de les lletres amb Coromines és l'admiració que té Guansé per la figura del seu pare, l'escriptor i polític Pere Coromines, i com el rememora. També hi trobem la vida dels

primers anys d'exili i el vaivé de la revista «Germanor», que Guansé dirigeix de gener de 1945 a març de 1963. De fet, «Germanor» és un tema destacable en tota la correspondència. Amb Manent, justament, es coneixen per carta. Guansé comenta els llibres que el jove publica i l'anima a continuar. Tenen afinitats literàries, com la biografia i el retrat, per exemple. Es demanen favors, es fan encàrrecs i parlen de la «Revista de Catalunya» i de «Pont Blau», publicades a l'exili, tot mantenint l'encenall de la recuperació nacional. Amb Riera Llorca els assumptes són diversos: hi trobem temes personals, l'obra literària d'ambdós, confidències a l'entorn dels premis literaris, encàrrecs d'articles, observacions al voltant de diverses revistes com «Xaloc», «Quaderns de l'Exili», «La Nostra Revista», «Pont Blau» i, naturalment, «Germanor»; així com la col·lecció literària «El Pi de les Tres Branques». Per tot plegat es pot dir que hi ha una gran varietat temàtica de la diàspora catalana a l'exili.

Domènec Guansé era bo i, malgrat considerar-se un cronista literari, brilla en els seus comentaris sobre autors i llibres, que són vertaderes espurnes d'ironia i agudeses sorgides com si no vinguessin a tomb. No hi ha dubte que és una figura literària clau a l'exili, imprescindible com a personalitat, i que fa de baula entre l'exterior i l'interior en temps molt difícils, com bé demostra aquesta important, magnífica i oportuna correspondència.